

Szószék – Úrasztala – Szertartások

SEVERIEN BOUMAN

ÖRÖMEINK*

Te pedig, efráti Betlehem, bár a legkisebb vagy Júda nemzetségei között, mégis belőled származik az, aki uralkodni fog Izráelen. Származása visszanyúlik a hajdankorba, a távoli múltba. Csak annyi időre szolgáltatja ki őket, amíg a szülő asszony szül, de megmaradó honfitársai hazatérnek Izrael fiaival együtt. A nyáj elé áll, és legelteti az Úr hatalmával, az Úristen fenséges nevével. Akkor nyugodtan élnek, mert hatalma kiterjed a föld határáig. Ez lesz a békesség!
(Mik 5,1-4a)

„Egy kis idő még, és nem láttok engem, de ismét egy kis idő, és megláttok engem.” A tanítványi közül egyesek ezt kérdezték egymástól: „Mi az, amit mond nekünk: Egy kis idő, és nem láttok engem, és ismét egy kis idő, és megláttok engem, és ez: Mert én elmegyek az Atyához?” Így szóltak tehát: „Mi az a kis idő, amiről szól? Nem tudjuk, mit beszél.” Jézus észrevette, hogy meg akarják kérdezni, és ezt mondta nekik: „Arról kérdezősködtök egymás között, hogy ezt mondtam: Egy kis idő még, és nem láttok engem, de ismét egy kis idő, és megláttok engem? Bizony, bizony, mondom néktek, hogy ti sírni és jajgatni fogtok, a világ pedig örül; ti szomorkodtok, de szomorúságotok örömmre fordul. Amikor az asszony szül, fájdalma van, mert eljött az ő órája, de amikor megszülte gyermekét, nem emlékszik többé a gyötirelemre az öröm miatt, hogy ember született a világra. Így most titeket is szomorúság fog el, de ismét meglátlak majd titeket, és örülni fog a szívetek, és örömetöket senki sem veheti el tőletek. (Jn 16,16-22)

---

* Elhangzott május 9-én a marosvásárhelyi unitárius templomban. Severien Bouman a groningeni Remonstráns Egyházközség lelkésze. Jakabházi Béla-Botond fordítása

[...]

Számomra nagyon fontos különbséget tenni a valóság és a lehetőségek között. Egyik kedvenc íróm, Robert Musil azt írja egy helyen: „a lehetőség magában hordozza Isten még fel nem ébredt szándékát”. Véleményem szerint nagyrészt éppen ez jelenti a vallásos élet lényegét: képesnek lenni különbséget tenni a valóság és a lehetőségek között, többet látni, mint amennyi valóban látható, tudni, hogy nem minden dolog az, aminek tűnik – így helye lehet életünkben az álmoknak, a hitnek, Isten még fel nem ébredt szándékának.

Jó példája az efféle hitnek egy kis részlet Mikeás prófécijából. Mikeás egyike az úgynevezett kisprófétáknak, akik az időszámításunk előtti 700-as években élt. Vidékies modorú, de egészen becsületos, egyenes, tisztességes ember volt, jó politikai és humánus érzéssel megáldva. Olyan lehetett, mint a csiszolatlan gyémánt. Éles szeme kellett hogy legyen, mert meglátta a különbséget a valóságos és a lehetséges között: hogy nemcsak a nagy dolgok fontosak, nemcsak a magas beosztású emberek, hanem a kicsi is szép, értékes. A kicsi születési helye lehet a nagyok, a kis eseményeknek is lehetnek hatalmas következményei. Ez igaz lehet a mi találkozásunkra is!

Mikeásban felmerült a gondolat, hogy egy olyan kis, jelentéktelen hely, mint amilyen Betlehem volt, lehet egy újfajta vezető születési helye: azé, aki egybegyűjti az embereket, aki megértésre vezet, aki biztosságot ad, és ekképpen cselekedve békét teremt. Nemcsak ott, az ő országában, hanem határok nélkül az egész világon. Békét teremt, békés úton.

Azt hiszem, látogatásunk itt, Marosvásárhelyen, párbeszédünk egy ilyenfajta béke irányában lehet egy kis lépés. Szempont lehet annak az esélynek a meglátására, amely még nincs itt, de része lehet Isten fel nem ébredt szándékának. Néha nagy művészet kell felfedezni a nagyszerű dolgokat az aprókban, felfedezni az értékest a nagyon kicsiben. Sokszor fájdalommal jár ez, mint egy gyermek születése – mondja Mikeás. De megéri így tenni, megpróbálni, kitartani, hinni abban, ami termékeny lehet.

Egy másik példa a valóságos és a lehetséges közti különbségtételre, arra, miként lehet az értékeset felfedezni az alázatosban, egy fontos holland személy életéből tűnik ki, aki annak az egyháznak volt előjárója, amelynek én lelkésze vagyok, a Remonstráns Közösségnek. A 16. század elején élt, Rotterdami Desiderius Erasmusra gondolok, aki Európa-szerte híres volt: könyveket írt és adott ki, számos ókori és reneszánsz-humanista szerző könyvét jelentette meg. Nyitottan tett erőfeszítéseket a bibliai sugalmazottság és a különböző kultúrák értékeinek az egybehangolására, párbeszédet folytatva számos nagy kortársával (erről tanúskodik számos kedves levele). Minden ilyen jellegű törekvésében harmóniára és békére törekedett.

Egy helyen Erasmus egy olyan történetről ír, amelyben Pláton jellemezte Szókratészt, a klasszikus filozófust. Ebben Szókratészt egy furcsa és csúnya szoborhoz hasonlítja. De ez a szobor kinyitható, és benne egy igen értékes „belső”

szobor található. Ezeket nevezik „sileni” szobroknak. Ezek szerint kívülről Szókratész is olyan, mint egy ilyen szobor, de belül, amikor beszélni kezd, értékes gondolatokat mond arról, milyenek lehetnének az emberek. Erasmus ezt a képet Jézusra alkalmazva mondta el. Azt írja: „Krisztus nem egy nagyon különleges silenusi szobor. Tanulatlan és szegény szülők gyermeke volt, szerény otthonban nőtt fel, körülvette néhány szegény ember, tanítványai. Nyomorgó és éhező életet élt, végül pedig a kereszten végezte. De amikor Jézus megmutatja magát a lélek által megtisztított szemeknek, a kimondhatatlan gazdagságot mi megtaláljuk! Micsoda magasztosság ennyi szerénységben, mennyi gazdagság ennyi szegénységben, milyen felfoghatatlan erő ennyi gyöngédségben! És végül ebben a keserű halálban megtalálható az örök élet maradandó forrása is.”

Erasmus ezt az elvet „krisztusi filozófiának” nevezi, ami annyit tesz, mint képesnek lenni ilyen fordulatra: meglátni az alázatosban a magasztost, a gyöngédségben az erőt, a halál mögött, a szenvedésben az életet. Látni a felszínen túl a mélységet, a külsőn túl a belül elrejtettet. Egyszerűen úgy lehetne mondani: látni az emberek bensőjét, szavaik, szokatlanságuk ellenére. Látni a valóság mögött a lehetőséget.

Ez a „krisztusi filozófia”, az erasmusi elv fontos szerepet játszik János evangéliumában is, amikor Jézus búcsúvételre készül. Ez a hosszú, több fejezetet átfogó beszédgyűjtemény, amely csak rövid párbeszédekkel van megszakítva, két fő szálon fut: egyfelől Jézus felkészíti a tanítványokat a végső búcsúra – ez a szomorúság hangja. De másfelől készíti őket a szentlélek ajándékának fogadására is. Az erőt és az ihletet Isten adja az embereknek. Ez az öröm hangja. Ami figyelemre méltó János evangéliumában: hogy a szomorúság és az öröm hangja nem két egymástól teljesen különböző, egymásnak ellentmondó állapot, érzés. Valamilyen módon részei egymásnak. Nem egymás után következnek, mint ahogy a mi életünkben ez gyakran meggesik – hogy először sajnálkozunk, szomorúak vagyunk, néha túlságosan is bánatosak, de utána jön az öröm, fokozatosan vagy hosszú idő után. Úgy szoktuk meg az örömet és a szenvedést megtapasztalni, mint egymásnak ellentmondó érzelmeket, mint amelyek kizárják egymást, amelyek egy időben nem férnek meg egymás mellett.

De úgy tűnik – ahogy Jézus is mondja –, hogy létezik egy másik nézőpont, ami a szomorúságot és az örömet illeti. Az, hogy már a szomorúság ideje alatt tudhatod: lesz öröm. Hogy semmi sem mentesít a szomorúságtól – mindenhol ott lehet –, de a szomorúság már most is tartalmazhatja az örömet, amely egykor eljön. Jézus egy áldott állapotban levő asszony esetével példálózik, aki a szülés előtt már tudatában van a nagy szenvedés közelségének, amely néha elviselhetetlenül nagy tünhet, de ugyanakkor tudja is, hogy egyszer vége lesz a fájdalomnak, és nagy öröme lesz: „Tiszta öröme, mert világra jött egy ember.”

A szülő asszony képét, aki úgy viselte fájdalmát, hogy közben tudott a közelebbi örömeire gondolni, Jézus a tanítványok helyzetére vonatkoztatja. Nemcsak a vele kortárs tanítványaira, hanem a későbbiekre is, mindannyiunkra, a mindenkori ta-

nítványokra. Tudnunk kell a szenvedésről és a bánatról, munkánkat úgy kell végeznünk, hogy tudatában legyünk a világ, az egész emberiség szenvedésének is, amely magában foglalja a mi bánatunkat. De ezt a képet Jézus az öröm láttatására is használja, hogy tudjunk arról az örömről, amelyet már tapasztalunk, amely létezik, és amely eljön. Az örömről, amely a szentlélek által Krisztusra emlékeztet bennünket, amely bátorít, hogy keressük az erőt minden gyengeségünkben, hogy keressük az életet mindenütt, ahol pusztulás vesz körül, keressük az örömet, amely körülöttünk és bennünk van. Az örömet, amely bátorít, hogy keressünk gazdagságot minden szegénység ellenére, magasztosságot minden szerénységünkben és kicsinységünkben, és meglássuk a rejtett szépséget mindenben, ami annyira megközelíthetetlennek tűnik.

Keressük ezt az örömet együtt! Mindannyian részt vehetünk felkutatásában!
Ámen.

LŐRINCZI LAJOS

ISTEN ARCA

„És amikor elvonul dicsőségem, a kőszikla hasadékába állítalak, és kezemmel betakarlak, amíg elvonulok.” (2Móz 33,22)

Vannak, akik buzgó lélekkel hiszik az Istent, tanulmányozzák akaratát, és igyekeznek az ő törvényei szerint élni. Az imádság soha nem fogy el ajkukról, a jó cselekedet a tevékenységükből, az egyházhoz való ragaszkodásuk pedig önzetlen tettekben mutatkozik meg. Ők közel élnek az Istenhez.

Vannak, akik hisznek Isten létezésében, olykor imádkoznak is, de nem tulajdonítanak Neki különösebb fontosságot. A vallás számukra nem a mindennapos istenkeresést jelenti, hanem az egyházfenntartás elrendezését, az ünnepes-tempombajárást, ami inkább szokás, mint belső meggyőződésből fakadó cselekedet.

Vannak, akik egyenesen tagadják Isten létezését. Mindent az anyagra vezetnek vissza, mindent a fizika törvényeivel magyaráznak meg. Lélek és láthatatlan világ, idealizmus és metafizika számukra ismeretlen. Egyház, vallás: a gyengéknek való – mondják –, akik nem tudják, mit kezdjenek magukkal, nem bírják elviselni a mindennapok terhét, csak akkor, ha egy láthatatlan Istenben bízhatnak, ha egy kitalált Hatalommal bátoríthatják, vigasztalhatják magukat.

Láthatjuk, testvéreim, hogy a vallás és Isten más-más helyet foglal el a szívünkben. Minden ember más és más ponton áll az Istennel való viszonyában, ki közelebb hozzá, ki távolabb. Ha ezt ábrázolni akarnánk, akkor egy hullámos vonalat kellene húznunk, amely hol közeledik Istenhez, hol távolodik Tőle, s ez nagyban függ attól, hogy jól vagy rosszul megy-e éppen sorunk. Tulajdonképpen felfoghatjuk mindezt úgy is, hogy életünk alakulása formálja bennünk az istenképet, azt, ahogyan Istent elképzeljük.

Mózes istenképe is éppen így formálódott. Ő kettős nevelést kapott. Egyrészt az anyatejjel szívta magába a zsidók vallásosságát, akik akkor egy törzsi istenséget imádtak – Ábrahám, Izsák, Jákob, József Istenét, aki törődik a néppel, s felveszi a harcot az egyiptomiak isteneivel azért, hogy ők élhessenek. Másrészt Mózeszt a fáraó leánya papnak neveltette, ahol megismerkedett az egyiptomi istenségek sorával, Amonnal, Rával, Horusszal, Isisszel, illetve a mindenek felett való Egyetlen Eggyel. Beavatást nyert a papok titkaiba, s minden napot a vallás dolgaival, Isten keresésével tölthetett el. Jáhvával, az izraeliták istenével csupán Egyiptomból való menekülése után, a Hóreb hegyén került közvetlen kapcsolatba, ahol apósa juhait legeltetve Isten megszólította az égő bokorból. Akkor úgy látta Őt, mint mindeneknek felette valót, aki mégis gondot visel a népre. Később meggyőződhetett arról is, hogy Isten terve szerint alakul minden, s az Ő akarata